

1 Mayıs'ı Yaratan Anarşist Enternasyonaller

İlyas Seyrek

01.05.2020

İçindekiler

Saint Imier Enternasyonalı	3
Kara Enternasyonal (Çalışan Halkların Uluslararası Birliği)	4

19. yüzyıl modern devletlerin iyiden iyiye kendilerini belli ettiği, emek sömürüsünün geri dönülemez biçimde hız kazandığı bir yüzyıl. Hiç kuşkusuz ezilenlerin üzerindeki bu baskılar ayaklanmalarla karşılık buldu. Kapitalist ekonomik sistemin ve merkezi ulus devletlerin hakimiyetlerini tam anlamıyla kurabilmek için sistematik baskı araçlarını yükseltmeye devam ettiği 19. yüzyılın sonlarında Paris Komünü de bastırılmıştı, farklı coğrafyalarda yükselmeye başlayan işçi hareketleri ve devrimci mücadeleler zayıflatılmaya, yok edilmeye çalışılıyordu. İşte bu dönemde sınıf mücadelesine önemli etkilerde bulunacak uluslararası mücadele de farklı tartışmalar ve kanallarla birlikte, farklı nicelik ve nitelikte sürüyordu.

1860'larda işçi hareketlerinin birbirleriyle kurduğu ilişkinin gelişmesi sonucu uluslararası boyutlarda bir birlik yaratılmış ve bu birlik temel birçok konu üzerinde genel kararlar aldığı gibi farklı coğrafyalardaki işçilerin birbirleriyle dayanışmasının temellerini de oluşturmuştu.

1. Enternasyonal'in federatif biçimde örgütlenmesi gerektiğini düşünen anarşistlerden Bakunin ve Guillaime ise Marks ve Engels'in hakim olduğu Genel Konsey'in merkezîyetçi yaklaşımına karşı eleştirilerinin yükselmesinden sonra ihraç edilmişti. Bu ihraç ve ardından anarşistlerin tamamının Lahey Kongresi kararlarını ve Genel Konsey'in kendisini reddetmesi sonrası 1. Enternasyonal dağılmıştı.

Saint Imier Enternasyonalı

İşçi sınıfının birlikte mücadelesini ve dayanışmasını sürdürmede kararlı olan anarşistler ise İsviçre'nin Saint Imier kentinde anti merkezîyetçi yeni bir kongre çağrısı yapmıştı. Lahey Kongresi'nden sadece sekiz gün sonra, 15 Eylül 1872'de kongre toplanmıştı. Bu toplantıya Guillaume, Schwitzguébel, Bakunin, Cafiero, Malatesta, Fanelli, Costa, Farga Pellicer, Morago, Lefrançais ve Pindy gibi İspanya, Fransa, İtalya ve İsviçre'den delegeler katılmıştı. Bu yeni kongre ve Enternasyonal, 1. Enternasyonal'in "işçilerin kurtuluşu kendi ellerindedir" geleneğinin bir devamcısı idi. Küçülmüştü ama sadece anarşistler tarafından sahiplenilmiyordu.

Saint-Imier'deki ilk kongre esas olarak örgütlenme sorunlarıyla ilgileniyordu ve kararları İngiliz sendikacılarından anarşistlere kadar anti-Marksistlerin çoğu için kabul edilebilir kararlardı. Seksiyonların ve federasyonların özerkliğini ilan ediyor, kongrelerin yasama yetkisini yadsıyordu; kongreler "çeşitli bölgelerdeki ya da ülkelerdeki proletaryanın özelemlerini, ihtiyaçlarını ve düşüncelerini birbiriyle uyumlu hale getirmek ya da birleştirmek üzere" toplanacaktı.

Bu kongrede alınan "Proletaryanın özelemlerinin çalışmaya ve eşitliğe dayanan ve her türlü politik hükümetten tamamen bağımsız, mutlak şekilde özgür bir ekonomik örgütlenme ve federasyonun yaratılmasından başka bir amacı olamaz ve ... böyle bir örgütlenme ancak proletaryanın kendi spontan eylemiyle kendi sendikaları ve özyönetime sahip komünleri aracılığıyla kurulabilir." kararı anarşistlerin ne kadar etkili olduklarının göstergesiydi.

Ayrıca politikaya ve devlete dair karar da oldukça önemliydi, marksist işçi devleti görüşüne açık saldırıyordu: "*Politik bir örgütlenme bir sınıfın lehine ve kitlelerin aleyhine olan bir hakimiyetin örgütlenmesinden başka bir şey olamaz ... proletarya iktidarı ele geçirirse o da hakim, sömürücü bir sınıf haline gelecektir. Her tür politik iktidarın yıkılması proletaryanın ilk görevidir*".

Ağırlığını anarşistlerin oluşturduğu yeni Enternasyonal'e ilk kongreden sonra da katılımlar sürmüştü. Belçika Federasyonu ve Britanya Federasyonu gibi federasyon düzeyinde katılımların yanı sıra Marks'ın Genel Konsey'deki eski yandaşlarından Eccarius da ikinci kongreden itibaren Enternasyonal'e dahil olmuştu.

İkinci kongre 1873 yılına Cenevre'de yapılmıştı. Enternasyonal'e katılımların artması sonucunda ikinci kongrede farklı düşünceleri temsil eden delegelerin sayısı artmış, bu da bu kongreyi daha tartışmalı yapmıştı. İlk önemli tartışma Genel Konsey sorunuyla ilgiliydi. Genel Konsey'in ortadan kaldırılması gerektiği oybirliğiyle kabul edilmişti. Ama belirli işler için başka bir organ oluşturma sorunu gündeme geldiğinde keskin fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştı. Anarşistler farklı düşüncelerin arasını bularak, yürütme yetkisi olmayacak, yalnızca istatistik toplamak ve uluslararası yazışmaları sürdürmekle ilgilenecek federal bir büro kurma konusunda uzlaşmayı sağladılar.

Ayrıca yerel bir grubun denetimi ele geçirme şansını ortadan kaldırmak için de federal büronun işle­yişinin her yıl bir sonraki Enternasyonal Kongresi'nin yapılacağı ülkeye taşınmasına karar verilmişti.

Bu kongrede genel grev meselesine ilişkin olarak da anlaşmazlıklar çıkmıştı. Anarşist sendikalist ge­leneği önceleyen Belçikalı delegeler, toplumsal devrimi başlatmanın başlıca aracı olarak genel grevi savunuyorlar, Hollandalı ve İtalyalı delegeler de onları destekliyordu ama Britanyalı sendikacılar genel grev için gerekli olan hazırlıkların, kritik bir durumda genel grevi uygulanamaz hale getirdiğini ileri sürerek reddetmişlerdi. Bu konuda tam bir karar alınamamıştı.

Bir sonraki kongre Eylül 1874'te Brüksel'de toplanmıştı. İlk kez Almanyalı bir heyet bu kongreye katılırken İtalyalı anarşistler Bologna Ayaklanması'nı örgütledikten sonra artan hükümet baskısı nedeniyle yeraltına inmek zorunda kaldıklarını beyan ederek kongreye katılmamıştı.

Proletarya diktatörlüğü, devletin kaderi ve geçiş aşaması gibi önemli meselelerdeki anlaşmazlık yeni Enternasyonal'e de taşınmıştı. Almanyalı delegeler ve Britanya'yı temsil eden Eccarius devlet sosyalizmini savunuyor; İspanya ve Jura'dan gelen delegeler ve bazı Belçikalılar ise anarşizmi savunuyorlardı.

1875 ve 1876'da Enternasyonal özellikle coğrafi açıdan geliyordu. Latin Amerika, Portekiz, İskende­riye ve Yunanistan'dan yeni gruplar Enternasyonal'in saflarına katılmıştı.

Dördüncü kongre Ekim 1876'da Bern'de gerçekleştirilmişti. Britanyalı delegeler kongreye katılmazken Belçika ve Hollanda'dan birer delege katılmıştı. Coğrafyalarındaki politik süreçle ilişkili olarak İtalyalı anarşistler "eylemle propaganda" lehine konuşmalar yapıp toplantılara coşku katsa da kongre genel olarak cansız geçmişti.

1877'deki beşinci ve son kongre ise Walloon dokumacılarının buldukları Verviers sanayi kentinde yapılmıştı; bu hem bileşim hem de kararlar açısından tamamen anarşist olarak adlandırılabilir tek kongreydi.

Kongrede emek ürünlerinin bölüşümü, kolektifleştirme, siyasi partiler ve sendikalar tartışılmıştı. Emek ürününün bölüşümü etrafından dönen ilk tartışmada genel eğilim, malların ihtiyaç temelinde paylaşılmasına dayanan anarşist komünist düşünce yönünde idi. Mülkiyeti kolektifleştirme konusunda, kolektifleştirmenin yukarıdan müdahale olmadan işçi grupları tarafından yerine getirilmesi gerektiğine karar verilmişti. Tüm politik partilerle -kendilerine sosyalist bile deseler- mücadele etmek gerekiyordu, çünkü hepsi iktidara bel bağlıyor ve devrime engel oluyorlardı. Son olarak, sendikalar sorununda kongre, yirmi yıl sonraki anarşist sendikalistlerin taleplerini çarpıcı bir şekilde öngören bir kararı kabul etmişti. Sendikalar yalnızca ücretleri artırmayı ya da çalışma saatlerini düşürmeyi amaçladıkları durumda yeter­sizdiler; ücret sisteminin yıkılmasına ve üretimin denetiminin ele geçirilmesine yönelmeleri gerekiyordu.

Anti marksist Saint Imier Enternasyonal politik koşulların giderek güçleştiği bir dönemde sona ermek­teydi. Toplantılara katılımlar hep belirli eksenlerde olmaya başlamış ve uzlaşmaz fikirler çerçevesinde ilerlemişti. Enternasyonal'in çöküşü esas olarak, 1872'den sonra politik koşulların sadece sürekli ve açık faaliyete izin verdiği iki bölge olan Belçika ve Jura ekseninde gidip gelmesinden kaynaklanıyordu.

Ayrıca Saint Imier Enternasyonal anarşizm içi tartışmalarda komünist anarşistlerin giderek en yaygın anarşist hareket haline gelmesinde etkili oldu. Enternasyonal ayrıca uluslararası işçi mücadelesi için büyük kararlara imza atamasa da özgürlükçü bir biçimde farklı coğrafyalardaki işçilerin birbirlerinin sorunlarını ve mücadele biçimlerini paylaşmaları ve dayanışmaya odaklanmaları sebebiyle hayli önemli bir noktada duruyordu.

Kara Enternasyonal (Çalışan Halkların Uluslararası Birliği)

Jura Federasyonu'nun ve Saint Imier Enternasyonal'i'nin son bulmasının ardından ortaya çıkan ulus­lararası birliktelik eksikliği sonucu yeni bir buluşma ve birlik gerekiyordu. Bu amaçlarla birlikte çeşitli anarşist örgütler; The Alarm, Umanita Nova, Chicagoer Arbeiter Zeitung, The Labor Enquirer, Die Fackel, Freedom, Freiheit, Liberty, Lucifer the Light Bearer, Truth, Der Vorbote vb. yayınlar ve Samuel Fielden, Errico Malatesta, Johann Most, Emma Goldman, Albert Parsons, Lucy Parsons, Michael

Schwab, August Spies, Dyer D. Lum, Paul Grottkau, Adolph Fischer ve Benjamin Tucker gibi tanınmış anarşist isimler 1881 yılında Londra’da buluşmuştu.

Toplantıda yeni ve açık bir Enternasyonal’in oluşturulması, sürekli bir iletişim bürosunun kurulması ve ertesi yıl Londra’da bir kongre toplanması kararlaştırılmıştı.

Londra buluşmasında eylemle propaganda düşüncesi ve şiddetin çeşitli yönleri de uzun uzun tartışılmıştı. Genel olarak “şiddetin” kaçınılmazlığı konusunda fikir birliği var gibi görünüyordu ama biçimleri çok büyük tartışmalara yol açıyordu.

Londra toplantısına, Amerika’ya döndükten sonra Chicago’da Amerikalı devrimci gruplarının toplanması çağrısında bulunan bir New York sosyal devrimci grubu katılmıştı.

1882’de yapılması düşünülen Londra Kongresi’nin yapılamamasının ardından Johann Most ve yoldaşlarının etkisiyle Uluslararası Enternasyonal Halkın Derneği adıyla Kara Enternasyonal’in ikinci kongresi Ekim 1883’te Amerika’daki Pittsburgh kentinde yapılmış oldu.

İkinci kongreye Johann Most, August Spies ve Albert R. Parsons gibi anarşist işçiler de dahil olmak üzere 26 şehirdeki grup temsilcileri katıldı.

Kongre’de kabul edilen Pittsburgh Bildirgesi’ne göre örgütlenme “mevcut sınıflı toplumsal sistemin yok edilmesini” amaçlıyordu ve “federatif bir yapı temelinde özerk komünler ve dernekler arasındaki serbest sözleşmeler yoluyla kurulmalı”ydı. Organizasyona bağlılık beyan eden özerk grupların faaliyetlerini koordine etmek için Chicago’da bir Enformasyon Bürosu kuruldu.

Daha önceki Enternasyonallerden pek çok teorik ve pratik ders çıkararak Kara Enternasyonal, çeşitli gelişmeler; ideolojik, politik ve teorik zenginleşmeler; gelişen pratik deneyimler sonucu güçlenmiş ve ciddi bir enternasyonal haline gelmişti.

Esen reformist hava ve özellikle sosyal demokrat partilerin düzen içi siyasete giderek yüzlerini dönmesi sınıf mücadelesini gündün güne zayıflamıştı. Ekonomik kriz ve devletlerin gerek kendi coğrafyalarındaki işçiler üzerindeki baskısı gerekse diğer coğrafyalardaki halklar üzerindeki işgali veya tehditkar tavrı politik mücadelenin koşullarını giderek yok ediyordu. Kara Enternasyonal böylesi bir dönemde radikal bir karşı çıkış ve örgütlenmenin adresi oluyordu.

Pittsburgh Kongresi’nde delegeler silahlı eylemlerin sınıf mücadelesinde etkili olabileceği konusunda anlaştılar ancak bu tarz eylemlerin işlevleri konusunda farklı düşüncelere sahiptiler.

Pittsburgh’da yapılan bu kongreye Chicago diğer şehirlerden daha fazla delege gönderdi ve Pittsburgh’daki tartışmalardan sonra Chicago’daki hareket hem üye sayısı hem de etkinlik açısından ani bir yükselişe geçti. Chicago gruplarındaki anarşistlerin sayısı muhtemelen 3000 kadardı, Enternasyonal’in toplam Amerikalı üye sayısı ise 6000’di. Çoğu Almanyalı ve Çekyalı göçmenlerdi ama aynı zamanda parlak hatip Albert Parsons’ın etkili olduğu yüz üyeli güçlü bir Amerikan grubu da vardı.

Kara Enternasyonal kısa zamanlı kazanımları da reddetmemiş; işçilerin, köylülerin yaşam standartlarını yükseltecek ve özgürlüklerini arttıracak kısa vadeli reformları da (kendi devrimci programlarıyla gelişmemek şartıyla) destekledi.

1883’te Enternasyonal’in etkisi altında Chicago’da bir Merkezi İşçi Birliği kuruldu ve 1886 başında şehirdeki örgütlü işçilerin çoğunun desteğini kazandı. Baharda “Sekiz Saat Hareketi” başladığı zaman, Enternasyonal temel örgütleyici idi. Bu dönemde 65.000 işçi greve gitti ya da işverenlerin lokavt uygulaması sonucu işsiz kaldı. Polis işçilere vahşice davranmaya devam etti. Enternasyonal de karşı eylem çağrısında bulundu.

İşçilerin katledilmesi ve 8 saat mücadelesinin -ve Enternasyonal’in örgütleyicilerinden 5 anarşistin idamıyla sonuçlanan Haymarket olayları sonrasında devlet, işçilerin ve anarşistlerin örgütlenmeleri üzerindeki baskısını arttırdı. Baskılar sonucunda Enternasyonal zayıfladı ve bir daha burada toplanamadı. Ayrıca bu dönemle birlikte anarşist hareket içerisinde sınıf mücadelesi veren örgütlü hareketler yerine eylemle propaganda süreci ağırlık göstermiş ve uluslararası anarşist bir enternasyonal uzun süre kurulamamış olsa da Kara Enternasyonal’in işçilerin 8 saat mücadelesinin kazanımında oynadığı rol oldukça önemliydi. Kısacası örgütlü anarşizmin sınıf mücadelesi tarihindeki konumu anarşistlerin uzlaşmaz ve kararlı düşünce ve pratiklerinin ürünü olarak yükseldi.

Anarşist Kütüphane

İlyas Seyrek
1 Mayıs'ı Yaratan Anarşist Enternasyonaller
01.05.2020

Bu yazı Meydan Gazetesi'nin 53. sayısında yayınlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net